

Utvandring

Länge var det nästan omöjligt att resa utomlands från Sverige, men under 1800-talets lopp lindrades hindren. Före 1860 var den som ville bege sig på resa från sin församling – både inom och utom landet – tvungen att skaffa sig ett pass. Om man vill söka efter svenskar som fick pass för utrikes (och inrikes) resor, kan man leta i de **passjournaler** som länsstyrelser och städernas magistrater var tvungna att föra från 1812. Där antecknades vem som fått ett pass, resmål samt för hur länge det gällde. Även om de flesta passjournaler försvunnit, finns vissa kvar i landsarkivet. 1800-talets passjournaler är delvis bevarade i arkiven efter samtliga fem läns **landskanslier** (i äldre tid en del av **länsstyrelserna**): Uppsala län (serie C I i arkiv I), Kopparbergs län (C VI), Västmanlands län (E V i del 1 och B X i del 2), Örebro län (C IV i del 1 och C VIII i del 2) och Södermanlands län (E III).

Passjournaler finns även i några arkiv efter **rådhusrätter och magistrater** (Askersund vol. D5:5, Enköping C7:2, Hedemora C3:1, Uppsala D IV:12 och Östhammar D I:4). Passjournaler från mellankrigstiden finns också i landskansliarkiven: Uppsala län (serie C I i arkiv II), Kopparbergs län (C VI), Västmanlands län (B X i del 2), Örebro län (C VIII och B XXVII i del 2) och Södermanlands län (E III). Om passjournaler, se även nedan om databasen Emipass som finns tillgänglig på ULA.

Man kan även använda sig av **kyrkoarkivens flyttningslängder** (serie B) där det finns uppgifter om vart personer har flyttat. I kyrkoarkiven från gränsförsamlingarna mot Norge (Särna/Idre, Lima/Transtrand) kan man tydligt se hur vanligt det var t.ex. runt 1800-talets mitt att söka arbete eller tjänst på andra sidan om gränsen. För information om hur man hittar rätt i kyrkobokföringen, se ULA:s vägledning *Släktforskningens grunder*.

Flyttningslängderna ska användas med en nypa salt. Om någon står uppsatt som utflyttad till ”Amerika” är det inte säkert att han eller hon verkligen farit åstad. Kanske har personen aldrig kommit så långt. Även det motsatta kunde gälla: inte alla som reste utomlands tog ut flyttningsbetyg hos församlingsprästen. Många reste också först till en annan ort i Sverige, för att sedan fortsätta utomlands. Förutom att vända sig direkt till kyrkoböckerna, går det att använda den rikstäckande databasen **Emibas** som registrerat uppgifter i kyrkoböcker från sent 1700-tal till 1990-tal. Emibas är ännu ofullständig och uppdateras löpande; på landsarkivet finns tillgång till en utgåva från 2005 om drygt en miljon emigranter från hela Sverige.

För tiden efter 1869 finns en säkrare källa om emigrationen till Nordamerika, nämligen de **emigrantförteckningar** som skulle sändas in till polismyndigheterna av alla skepp som förde emigranter. I forskarexpeditionen finns tillgång till CD-skivan **Emigranten** från 2001 med databasen Emihamn, som utifrån emigrantförteckningarna fört in ca 1,3 miljoner personer som farit ut via Göteborg, Stockholm, Malmö, Helsingborg, Kalmar och Norrköping under decennierna runt sekelskiftet 1900. Märk dock att sjömän och människor som for via norska, danska eller tyska hamnar, eller via mindre fartyg, inte fanns med i emigrantförteckningarna.

På skivan Emigranten finns även andra rikstäckande databaser såsom Emisjö (om ca 20 000 svenska sjömän som rymt, avmönstrat eller avlidit utanför Europa), Emipass (utdrag från passjournaler 1783–1860) samt Emisal (uppgifter om de resande på Svenska Amerikalinjen 1915–1950).

Mellan 1947 och 1991 har samtliga kyrkoförsamlingar fört emigrantregister, i form av personakter över alla som flyttat utomlands. De bildar normalt sett en särskild serie (A IV c). Uppgifter i folkbokföringsmaterial som är yngre än 70 år kan vara skyddade av sekretesslagen, varför vi ber dig kontakta Avdelningen för folkbokföring på landsarkivet.

En stor mängd handlingar finns vid **andra arkivinstitutioner**. I Clemenssons och Anderssons bok *Emigrantforskning* kan man läsa om vilka källmaterial som kan sökas i t.ex. USA, eller på andra svenska institutioner som Emigrantinstitutet i Växjö (<http://www.utvandranarhus.se>).

Lästips

Per Clemensson & Kjell Andersson, *Emigrantforskning : Steg för steg* (1996)

Gösta Lext, *Studier rörande svensk emigration till Nordamerika 1850–1880: registrering, propaganda, agenter, transporter och resvägar* (1977)